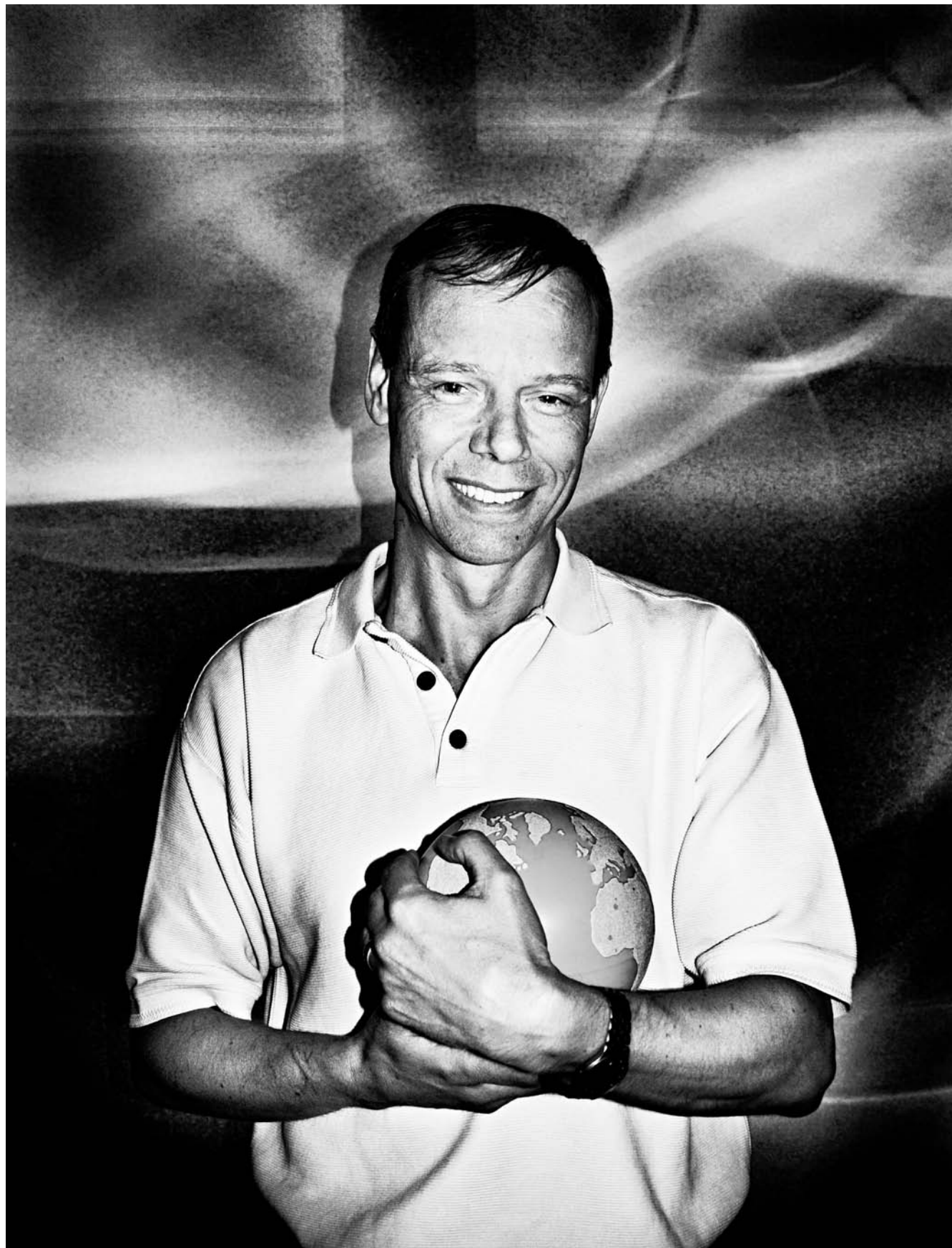

CHRISTER FUGLESANG

Med rymdperspektiv på Gud

Han är doktor i teoretisk fysik och idag känd som Sveriges ende astronaut. Christer Fuglesang förvekligade sin dröm och fick chans att meditera över livet och vår plats i tillvaron från rymden. Han vet hur det känns att vara tyngdlös och att utsättas för rymdstrålning och gåtfulla ljusblinxar. Svenska kyrkan lämnade han redan som ung, och att sväva skyhögt ovan jord har inte rubbat hans ateistiska övertygelse. Snarare tvärtom. Christer Fuglesang hoppas att en vetenskaplig bildning kan motverka åtminstone vissa av de religiösa föreställningar som präglar världen idag. Men han lever och verkar i ett USA där den som inte tror på Gud helst bör tala tyst om sin personliga livssyn.

I lågstadiet tog jag för givet att det fanns en gud. Vår lärare var kristen och sjöng psalmer varje morgon i skolan.

Men ganska tidigt började jag fundera på om detta verkligen var rimligt – i alla fall idén om den kristna guden. Jag hade hört att det inte spelar någon roll hur man lever, bara man ber om förlåtelse innan man dör. Och så måste man tro. Då får man evigt liv. Jag tyckte det var märkligt. Jag funderade på alla stackars människor som fötts i Indien och Kina och som kanske levde ett moraliskt oklanderligt liv. Om de inte hade hört talas om vår gud, så var de tydligen ändå chanslösa.

Den frågan ställde jag faktisk någon gång i mellanstadiet till Stockholms dåvarande biskop. Han svarade att den religion man tror på, i den kultur där man lever, den ska man hålla fast vid. Det var i och för sig ett vettigt svar, men det ligger ju inte i linje med de kristna dogmerna.

Någon gång i tioårsåldern kom jag fram till att det inte fanns någon gud.

Kallar du dig ateist idag?

Ja, trots att det aldrig går att veta säkert att Gud inte existerar – man kan ju inte bevisa icke-existens. När jag blev vuxen lämnade jag kyrkan.

En del fortsätter att vara medlemmar i kyrkan, trots att de är ateister.

Det är en slentrianmässighet som stör mig, liksom när man konfirmerar sig bara för att få presenter eller för att det är tradition. Jag ser inget fel i att man deltar i ett konfirmationsläger och får kunskaper om kristendomen, men om man inte tror ska man inte genomföra själva riten. Det är intellektuellt omoraliskt.

Vad var det som gjorde dig så fascinerad av vetenskap och teknik när du var barn?

Jag ville förstå hur saker fungerar! Jag har alltid varit intresserad av matematiska och naturvetenskapliga problem. När jag blev lite äldre lockades jag särskilt av de djupa förståelsefrågorna inom fysiken, till exempel kvantfysik. Einsteins relativitetsteori fascinerade mig också. Det var spännande att man kunde undersöka och förstå sådana här frågor – att man kunde ställa vissa vardagliga begrepp på huvudet, att rum och tid kunde vara så annorlunda än vi upplever dem.

Har drömmen om rymden också funnits med dig sedan du var liten?

Jag läste inte på Tekniska högskolan i Stockholm för att få chans att bli astronaut, men jag var intresserad av rymden redan som barn och följde rymdfärderna, en nyfikenhet som sedan växte under studietiden. Vid en tidpunkt hade jag tankar på att söka mig till NASA, men jag förverkligade aldrig de planerna. Jag doktorerade i experimentell partikelfysik på ett experiment som utfördes på Cern och blev sedan så kallad Fellow där. Det var också när jag arbetade på Cern som jag hörde talas om astronaututbildningen.

Har du behållit kontakten med forskarvärlden sedan du blev astronaut?

Ja, jag vill gärna kombinera de båda rollerna. På rymdstationen fick jag möjlighet att studera något som ligger nära min egen forskning i partikelfysik: en typ av ljusblixtar, som man upplever även då man blundar och som härrör från partiklar i rymden och från strålning. Jag var faktiskt den förste som genomförde detta speciella experiment. Idén var att se om man kunde få mer objektiva så kallade hjärndata genom upplevelsen av ljusblixtarna.

Kan du beskriva själva experimentet?

Man bär en stor hjälm av partikeldetektorer, och på så sätt kan man se

EVA DAHLGREN

Gudlös ängel

Hon debuterade 1978 som sångerska och är med sina nio Grammis-utmärkelser en av de mest prisbelönda och folkkära svenska artisterna i modern tid. Skaparen av legendariska *Ängeln i rummet* och *Vem tänder stjärnorna* levde länge som en typisk garderingsstroende, men när hon till sist bad Gud att visa sig möttes hon av tystnad. Idag tackar Eva Dahlgren Svenska kyrkan för att hon kom på det klara med sin ateism, som visade sig vara en oväntad befrielse. Hon ser en form av omänsklighet i gudstron, men beskriver andlighet som en omistlig del av livet.

Sommaren när jag fyllde sex år fick jag en ny stor blå cykel. Jag minns att jag cyklade runt på grusvägarna i kvarteret. Det var varmt och dammigt, det var mammor i papiljotter, pappor som tvättade bilar, barn som lekte, spelade fotboll och brännboll. Jag bara cyklade. Jag vet inte om det var friheten i cyklandet eller att jag helt plötsligt kände mig stor på min alltför höga cykel, men den sommaren kom jag till den fantastiska insikten att jag var en egen människa. Det var som en uppenbarelse. Jag var Eva. En egen människa, skild från andra. Där var min mamma och min pappa och min bror och de var också egna människor. Jag minns att jag upplevde en enorm frihet men samtidigt ett stort vemod, en ensamhetskänsla. Känslan av den insikten har följt mig genom livet, och därför har existentiella tankar alltid legat nära mig.

Jag började skriva musik väldigt tidigt. Jag fick ett piano när jag var nio, och det fungerade redan då som ett slags meditation. Texter började jag skriva i tonåren. Men funderingarna kring Gud kom nog i och med att jag konfirmerade mig. Jag ville verkligen konfirmera mig, men det blev en hemsak ”utbildning”. Vi hade en ruggig präst som bara ville skrämma oss tonåringar. Han hade vitt dregel i mungiporna när han talade och luktade illa. Dessutom var han väldigt tafsigt på oss tjejer. Så jag blev oerhört besviken, jag som hade sökt efter något slags ro och frid i mitt tonårslandskap. Jag är ju en 60-talsunge, jag gick i söndagsskolan när jag var liten och vi hade kristendomskunskap i skolan. Att Gud fanns var en självklarhet.

Var dina föräldrar konventionellt kulturkristna, eller hade de en mer uttalad tro?

Nej, de blev förvånade när jag sa att jag skulle konfirmera mig och förklarade att jag inte behövde det. Men jag tror att de hade och har en tro på Gud.

Vad hände med dig under din konfirmationstid?

Jag började skilja på andlighet och kyrka, och min aversion mot kyrko-
byggnader föddes där. Men jag vände mig inte bort från Gud. Jag hade en
längtan efter att tro. En längtan efter sanning och svar.

**Så du började känna en aversion mot religionens yttringar, men du
prövade inte själva gudstron ännu?**

Nej, det var makten i de religiösa sammanhangen som jag vände mig
emot.

Påverkade upptäckten av din sexualitet det här på något sätt?

Nej, då hade jag redan lämnat kyrkan som något slags själslig och
moralisk vägledare. Men jag fortsatte sjunga i kören – det fanns mycket
musikverksamhet i kyrkan som inte fanns på något annat ställe. Man
kunde till exempel inte spela piano i kommunala musikskolan, för det
ville alla göra, men då kunde man gå till kantorn! Likadant med sånglek-
tioner. Så de samlade upp en rätt bra, om man var musikintresserad. I
början på 80-talet gick jag ur statskyrkan som protest mot deras in-
skränkthet. Men andlighet förknippade jag fortfarande med något slags
gudstro.

Andlighet, vad menar du med det?

Du vet, allting: att vi måste komma någonstans ifrån. Och särskilt i
stunder när det är svart: Vart ska jag vända mig? Då finns det något slags
vana, att tala med sig själv – och man tar en omväg.

Genom gudsbegreppet?

Ja.

NYAMKO SABUNI

Flykting som inte flyr de stora frågorna

Hon föddes i exil i Burundi – hennes far är politisk flykting från Kongo-Kinshasa och satt ofta i fängelse under hennes uppväxt. Till Sverige kom Nyamko Sabuni som tolvåring 1981. Att ha sett det skoningslösa åsiktsförtrycket på nära håll gjorde att hon länge skyggade för politiken, och som tonåring drömde hon i stället om att bli advokat. Idag är hon en hårt arbetande integrations- och jämställdhetsminister i den borgerliga regeringen under ledning av Fredrik Reinfeldt. Några gudar har hon aldrig haft. Däremot en rökande och drickande muslimsk mormor som förebild och mentor.

Jag föddes och växte upp i Burundis huvudstad Bujumbura. Mina föräldrar är från Kongo, men då min far var oppositionspolitiker valde han att bilda familj i grannlandet, av säkerhetsskäl.

Pappa hade vänner och släktingar som var aktiva motståndare till Mobutu-regimen. De kämpade för att befria Kongo från de sista politiska inslagen av kolonialism, för demokrati och mänskliga rättigheter. Pappa besökte ofta rebellernas läger i bergen, och med hjälp av sin inkomst kunde han stötta verksamheten.

Det betyder att ni var en ekonomiskt välmående familj?

Absolut, jag har inte vuxit upp i en fattig familj. Pappa tillhörde den intellektuella eliten och har finansierat ganska många utbildningar för släktens barn.

Det var först under de sista åren innan vi flyttade till Sverige som jag verkligen kände av fattigdomen. Då hade pappa suttit i fängelse några år. Muslimska kvinnor arbetar ofta i mindre utsträckning om de inte är utbildade, och min mamma har bara gått grundskolan. Jag minns de sista månaderna i Burundi, när mamma försökte få visum till Sverige. Hon kunde då sitta i kö utanför ambassaden från tidig morgon till sen kväll, för att dag efter dag komma hem utan resultat. Hon förlitade sig på att vi skulle få mat av någon granne. Man inser verkligen vad fattigdom är när man inte garanteras mat för dagen.

Pappa kom till Sverige ett halvår före oss med hjälp av Amnesty International.

Var det din far som inspirerade dig till ditt politiska tänkande?

Nja, hans engagemang gjorde snarare att jag medvetet höll avstånd till politiken i många år! Under min uppväxt satt han flera gånger i fängelse och misshandlades där. I vissa perioder visste man inte ens om han levde. Han har fortfarande ärr efter fängelsetiden. Om det var sådan behand-

ling som man utsattes för bara för att man hade vissa idéer, då var jag inte intresserad! Jag höll alltså politiken på distans, och när jag kom till Sverige som 12-åring var jag helt oengagerad.

Samtidigt märker jag ju att jag fått förmågan att argumentera och fatta beslut utan att tveka, egenskaper som säkert kommer från min far. Argumentationsförmågan använde jag redan innan jag behärskade språket, inte minst i skolan.

Du var en sådan där jobbig elev?

Precis. En jobbig elev och kompis. ”Du ska alltid tycka, och du tror alltid att du har rätt!” Så småningom behövde jag kanalisera denna förmåga. När jag som tonåring tittade på amerikanska advokatfilmer kände jag att det var så jag ville använda förmågan – för att försvara de oskyldiga genom att argumentera inför en jury. Medan mina föräldrar ville att jag skulle bli läkare drömde jag om att bli advokat. Det blev ju varken eller, men jag får i alla fall använda min förmåga att resonera och övertyga som politiker!

När vaknade ditt politiska intresse?

Det var när jag skulle rösta för första gången och började undersöka de olika partierna. Bengt Westerberg tilltalade mig med sin syn på invandrare. Han talade mycket om ”vi” och ”oss”, medan Mona Sahlin talade om ”vi och dem”. Det var det jag föll för. Sedan läste jag mer om ideologierna och insåg att liberalismen faktiskt passade mig väldigt bra.

Min far är ju socialist, men både jag och mina syskon har fått väldigt stort utrymme att tänka fritt. Våra föräldrar tycker att det är viktigt. ”Du gör inget bara för att en vän gör det!” var deras budskap.

Hade du någon form av mentor, någon förutom dina föräldrar som betydde mycket för dig när du växte upp?

Ja, min mormor var en förebild. Hon var verkligen sin egen! Hon rökte

BJÖRN ULVAEUS

”Imagine there’s no heaven...”

Hans bakgrund i den svenska supergruppen ABBA ger eko vart han än reser i världen. De senaste åren har han dock framträtt i en ny roll: som förkämpe för upplysningstraditionens värden och som väktare av mänskliga rättigheter gentemot religiöst förtryck. Björn Ulvaeus engagemang i förbundet Humanisterna har resulterat i en mängd debattartiklar till det sekulära samhällets försvar. Det hindrar honom inte att imponeras av dramaturgin i Bibelns berättelser, och han jämför gärna Jesus intåg i Jerusalem med Beatles ankomst till New York. Hans förmåga att identifiera sig med dem som längtar efter Gud märks i sången *Du måste finnas* ur *Kristina från Duvemåla*, musikalen som är byggd på Vilhelm Mobergs klassiska utvandrarepos.

När jag arbetade med att skriva texterna till *Kristina från Duvemåla*, så försökte jag leva mig in totalt i hur dessa människor tänkte. Kristina var djupt troende, och tron var det som gav henne hopp och ork att överleva. Hon och de andra utvandrarerna var så enormt utsatta där ute i ödemarken och arbetade så oerhört hårt, och de höll fast vid tron till varje pris. Men när Kristina förlorar sitt barn, så tvivlar även hon. Det skildrar jag i sången *Du måste finnas*, där Kristina talar direkt till Gud och säger: ”Utan dig är jag en spillra på ett mörkt och stormigt hav.”

Jag kan verkligen förstå att de behövde sin tro på den tiden, för att bevara något slags hopp mitt i all hopplöshet. För den sortens religiositet har jag en djup respekt.

Kan du berätta om din egen intellektuella process när det gäller din livssyn?

Jag hade ett kort religiöst svärmeri i min ungdom, när jag läste Bibeln. I femtonårsåldern läste jag Dan Anderssons roman *David Ramms arv*, som handlar om en ung man som grubblar mycket över de existentiella frågorna. Då tyckte jag att jag också skulle vara en grubblare, lite svår så där. Men det var nog mest en imagefråga. Sedan tog plugget och musiken överhanden i mitt liv, och jag hade inte tid att försöka verka svår och grubblande.

För ungefär femton år sedan började jag funderade över religion igen, men ur ett annorlunda perspektiv. Jag intresserade mig för varför religioner finns, varför människan uppenbarligen har så stort behov av dem och vad hon gjort i deras namn. Jag funderade över dessa religiösa berättelser, som kom till för så oerhört länge sedan. Vilka var berättarna och varför berättade de? Kanske för att skaffa sig makt och inflytande. Det måste ha varit ett mycket effektivt sätt att göra det, om man inte hade soldater och arméer till sitt förfogade.

Betraktar du dig som ateist idag?

Jag är agnostiker lutande åt ateism, vad det nu är. Jag har eller kan inte ha någon uppfattning om Guds existens. Jag tror inte på den gud som beskrivs i Mellanösternreligionerna, eller i några andra religioner för den delen. Jag förnekar inte att det kan finnas något där ute, men jag tror inte att vi i så fall ens ska försöka begripa eller förklara vad det är. Om ateism betyder att man kategoriskt förnekar Guds existens, så vill jag inte gå så långt. Problemet med fundamentalister är att de anser sig *veta* att Gud finns och vad hans vilja är.

Om man betänker att vi finns på en liten planet i ett solsystem i utkanten av en liten galax i utkanten av universum, ja då känns det lite övermaga att utropa: ”Vi har svaret! Så här ligger det till – just för oss har Gud uppenbarat sig!” Ändå gör alla religioner anspråk på just det. Var och en av dem säger att den är den rätta. Det blir för mycket för mig.

Jag skulle vilja kalla mig fritänkare, ett bättre ord än agnostiker eller ateist. Man borde kanske återinföra det i vår moderna vokabulär.

Varför har du valt att engagera dig i humaniströrelsen?

Därför att jag märker hur religionen börjar smyga sig in i politiken och bli en maktfaktor och dessutom konkurrera med det vetenskapliga och förnuftsstyrda sättet att tänka. Då blir jag bekymrad. Jag har alltid varit en stor vän av upplysningstanken och vetenskapen.

Jag anser att religionen bör separeras helt från staten. Så är det inte idag, inte ens i Sverige. I hundratals år har vi strävat efter ett sekulärt och jämlikt samhälle, men nu börjar vi gå tillbaka. Det förvånar mig att inte fler kvinnor opponerar sig.

Konfessionella friskolor ser jag som mycket tvivelaktiga. Dessutom tycker jag att det är absurt att sekulära livsåskådningsorganisationer som